

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 99/2021-40

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a maloletej [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej zákonnou zástupkyňou [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], právne zastúpených JUDr. Evou Hencovskou, advokátkou, Bajzova 2, Košice, proti postupu Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 43 Em 4/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 43 Em 4/2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľiek na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Košice II **p r i k a z u j e** v konaní vedenom pod sp. zn. 43 Em 4/2020 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Okresný súd Košice II **j e p o v i n n ý** zaplatiť sťažovateľkám primerané finančné zadostučinenie každej po **3 000 eur**, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Košice II **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľkám trovy konania **719,28 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľiek do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľiek a skutkový stav veci

1. Sťažovateľky [REDACTED] (ďalej aj „sťažovateľka v 1. rade“ alebo „matka maloletej“) a [REDACTED] (ďalej aj „sťažovateľka v 2. rade“ alebo „maloletá“, ďalej spolu aj „sťažovateľky“) sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. novembra 2020 domáhajú vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a svojich práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 43 Em 4/2020 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľky navrhujú prikázať okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietahov, priznať im náhradu nemajetkovej ujmy, a to každej v sume 10 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 99/2021-20 z 10. marca 2021 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľiek na ďalšie konanie v celom rozsahu.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh, vyjadrení účastníkov konania a pripojeného súdneho spisu vyplýva, že maloletá bola zverená do osobnej starostlivosti svojej matky uznesením okresného súdu č. k. 43 P 82/2020 z 2. júla 2020 v spojení s opravným uznesením z 29. júla 2020 (ďalej aj „uznesenie o zverení do osobnej starostlivosti“ alebo „exekučný titul“). Na základe uvedeného podala sťažovateľka v 1. rade návrh na výkon tohto uznesenia, ktorý bol okresnému súdu doručený 12. augusta 2020. Matka maloletej doručila 9. septembra 2020 okresnému súdu urgenciu a 18. septembra 2020 opakovanú urgenciu, keďže v predmetnej veci nebol vykonaný žiadny úkon na účel vymoženía si plnenia povinnosti otcom maloletej [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „otec maloletej“), a zároveň doručila žiadosť, ktorou poukázala na skutočnosť, že otec maloletej sústavne nerešpektuje exekučný titul a naďalej sa s maloletou zdržiava na území Ruskej federácie. Požiadala, aby okresný súd bezodkladne postupoval v súlade s vyhláškou ministra zahraničných vecí č. 95/1983 Zb. o Zmluve medzi Československou socialistickou republikou a Zväzom sovietskych socialistických republík o právnej pomoci a právnych vzťahoch v občianskych, rodinných a trestných veciach (ďalej len „vyhláška“). Dňa 22. septembra 2020 do napadnutého konania vstúpila prokurátorka Okresnej prokuratúry Košice II. Sťažovateľka v 1. rade podaním z 27. septembra 2020 opakovane žiadala okresný súd o rýchle konanie vo veci.

3. Okresný súd uznesením č. k. 43 Em 4/2020-48 z 30. septembra 2020 ustanovil pre konanie prekladateľa a tlmočníka a ustanovenej prekladateľke uložil vykonať vo výroku presne špecifikovaný prekladateľský úkon v lehote 10 dní od doručenia uznesenia. Dňa 14. októbra 2020 bola okresnému súdu doručená správa Úradu práce a sociálnych vecí a rodiny Košice, oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, z ktorej záveru vyplýva, že v rodine nedošlo napriek uloženým výchovným opatreniam k náprave vzťahov a maloletá nemá umožnený plnohodnotný kontakt s matkou. Matka maloletej 15. októbra 2020 doručila okresnému súdu v poradí štvrtú urgenciu.

4. Okresný súd 20. novembra 2020 zaslal Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) žiadosť o postúpenie návrhu na výkon uznesenia o zverení do osobnej starostlivosti súdu v Ruskej federácii príslušnému podľa miesta pobytu otca maloletej spolu s príslušnými prekladmi. Ministerstvo listom z 9. decembra 2020 vrátilo okresnému súdu dožiadanie s tým, že je ho potrebné doplniť v zmysle čl. 55 ods. 3 písm. b) vyhlášky, a zároveň upozornilo, že preložené písomnosti sa javia ako obyčajné kópie, a nie rovnopisy s otláčkou okrúhlejšou pečiatky, ako aj na to, že návrh na výkon rozhodnutia nie je podpísaný právnu zástupkyňou sťažovateľky v 1. rade. Okresný súd uznesením č. k. 43 Em 4/2020-139

z 21. decembra 2020 uložil ustanovenej prekladateľke vykonať tam presne špecifikovaný prekladateľský úkon a predložiť zviazaný preklad originálov predložených dokumentov, a to v lehote 3 dní.

5. Uznesením č. k. 43 Em 4/2020-197 okresný súd uložil ustanovenej prekladateľke vykonať tam presne špecifikovaný prekladateľský úkon, a to v lehote 15 dní odo dňa doručenia uznesenia. Po doručení prekladu bola okresným súdom 9. februára 2021 zaslaná ministerstvu žiadosť o súčinnosť pri postúpení návrhu na výkon rozhodnutia do Ruskej federácie. Okresný súd listom z 27. mája 2021 požiadal ministerstvo o oznámenie stavu postúpenia návrhu na výkon rozhodnutia. Ministerstvo listom zo 7. júna 2021 informovalo okresný súd, že návrh na výkon rozhodnutia bol 17. februára 2021 v súlade s čl. 3 vyhlášky postúpený Ministerstvu spravodlivosti Ruskej federácie, pričom uviedlo, že nebolo dosiaľ orgánmi Ruskej federácie informované o vybavovaní predmetného návrhu. Okresnému súdu bol 15. júla 2021 ministerstvom doručený list Ministerstva spravodlivosti Ruskej federácie, ktorého preklad bol uložený ustanovenej prekladateľke uznesením č. k. 43 Em 4/2020 z 5. augusta 2021.

II.

Argumentácia sťažovateľiek

6. Proti postupu okresného súdu v napadnutom konaní podali sťažovateľky túto ústavnú sťažnosť argumentujúc, že došlo k porušeniu ich práv označených v bode 1 tohto nálezu nečinnosťou okresného súdu v napadnutom konaní. Argumentujú, že okresný súd od podania návrhu do 29. septembra 2020 v napadnutom konaní vôbec nekonal a nezabezpečil vyhotovenie prekladov, ktoré sú podstatné pre ďalšie úkony, ktoré majú byť realizované prostredníctvom dožiadania. V tomto kontexte považujú za dôvodné, aby ústavný súd posudzoval ich ústavnú sťažnosť v súvislosti s ďalšími konaniami, ktoré boli, resp. ešte sú vedené okresným súdom vo veci starostlivosti o sťažovateľku v 2. rade, keďže jej otec od roku 2018, keď bola táto zverená do jeho osobnej starostlivosti, zmaril už 227 vzájomných stretnutí sťažovateľiek, ktoré sa mali realizovať na podklade právoplatných a vykonateľných súdnych rozhodnutí.

7. Otec sťažovateľky v 2. rade naďalej bez akéhokoľvek postihu marí právoplatné a vykonateľné uznesenie okresného súdu, ktorým bola maloletá zverená do starostlivosti sťažovateľky v 1. rade. Po chronologickom opise doterajšieho priebehu napadnutého konania namietajú, že okresný súd nekonal v napadnutom konaní tak, aby s prihliadnutím na všetky súvislosti zabezpečil sťažovateľkám efektívnu ochranu ich práv, čím zároveň dochádza k vážnemu poškodeniu práv maloletej, ktorá nemôže byť s vlastnou matkou. Sťažovateľka v 1. rade podala opakované urgencie, aby okresný súd pristúpil k realizácii úkonov, ktoré by viedli k vymoženiu si splnenia povinnosti zo strany otca, avšak bezvýsledne. Okamžitý zásah okresného súdu je pritom v danej veci nesmierne dôležitý, pretože otec maloletej sa aj s ňou už od 30. októbra 2019 zdržiava na území Ruskej federácie, pričom sťažovateľka v 1. rade nemá o maloletej žiadne informácie.

8. Sťažovateľke v 1. rade je bránené byť s vlastnou dcérou, vykonávať rodičovské práva a povinnosti a realizovať tak plnohodnotnú starostlivosť o vlastné dieťa. Sťažovateľke v 2. rade je bránené v práve vyrastať v rodine za účasti matky, v práve na starostlivosť a výchovu matky, v práve mať rovnocenný kontakt s oboma rodičmi, ako aj v práve na ochranu jej najlepších záujmov. Sťažovateľky považujú za neakceptovateľné, aby si v právnom štáte súd nedokázal vymôcť povinnosť, ktorú sám povinnému uložil. V závere opätovne zdôrazňujú, že ich situáciu

je potrebné vnímať ako celok v nadväznosti na predchádzajúce vykonávacie konania, o ktorých je okresný súd informovaný.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľiek

III.1. Vyjadrenie okresného súdu

9. Okresný súd vo svojom vyjadrení z 10. februára 2021 po chronologickom opise priebehu napadnutého konania poukázal na nepriaznivý stav personálneho obsadenia okresného súdu, ktorý je podľa jeho názoru objektívnou príčinou nemožnosti vybavovať veci plynulo a v primeraných lehotách. V kontexte uvedeného, zohľadňujúc chronológiu úkonov vo veci, je toho názoru, že v napadnutom konaní nedošlo k obdobiam nečinnosti, keď jednotlivé úkony sú vykonávané s primeranými časovými odstupmi. V závere zdôraznil, že v dôsledku ochorenia na COVID-19 sudkýň a zamestnankýň rodinnoprávnej agendy v mesiaci január 2021 nebolo možné vybavovať riadne a plynulo rodinnoprávnú agendu počas celého uvedeného mesiaca. Vo vyjadrení z 12. apríla 2021 okresný súd zotrval v celom rozsahu na svojom vyjadrení z 10. februára 2021

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby

10. Okresná prokuratúra Košice II, ktorá do napadnutého konania vstúpila na návrh sťažovateľky v 1. rade, vo svojom vyjadrení zdôraznila, že napadnuté konanie má vzhľadom na svoju povahu mimoriadny význam, keďže jeho výsledok má podstatný vplyv na možnosť riadneho výkonu rodičovských práv a povinností matky maloletej. Okresný súd napriek tomu, že otec maloletej nerešpektuje právoplatné rozhodnutie o jej zverení do osobnej starostlivosti matky, podľa jej názoru nevyužil svoje zákonné oprávnenia k realizácii výkonu rozhodnutia.

11. Ústavný súd konštatuje, že otec maloletej, ktorý upovedomenie o podaní ústavnej sťažnosti prevzal prostredníctvom splnomocnenca 6. mája 2021, nevyužil svoje právo vyjadriť sa v konaní pred ústavným súdom.

III.3. Replika sťažovateľiek

12. Sťažovateľky vo svojej replike predniesli, že ústavnú sťažnosť považujú v celom rozsahu za dôvodnú. Uviedli, že okresný súd ani po 10. februári 2021 vo veci riadne nekonal a jeho postup nemožno považovať za účinný a efektívny. Zdôraznili, že v konaniach vo veci výkonu rozhodnutia, najmä za situácie, keď zo strany otca maloletej dochádza k dlhodobej a účelovej izolácii maloletej od jej matky, je relevantné, aby súdy konali bez zbytočných prietáhov a promptne reagovali na situáciu. Zároveň poukázali na to, že ani v rámci prebiehajúcich trestných konaní vedených proti otcovi maloletej im nebola poskytnutá ochrana ich práv.

13. Ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov a spisu predloženému ústavnému súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

14. Podstata námietok sťažovateľiek v súvislosti s namietaným porušením ich základných práv uvedených v bode 1 tohto nálezu je založená na ich tvrdení, že k porušeniu týchto ich práv došlo nečinnosťou a neefektívnym postupom okresného súdu v napadnutom konaní, ktorého predmetom je výkon rozhodnutia vo veci starostlivosti o maloletú.

III.1. K namietanému porušeniu práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru

15. Pred posúdením dôvodnosti ústavnej sťažnosti v tejto časti ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že preskúmaná vec sa týka výkonu rozhodnutia vo veci starostlivosti okresného súdu o maloleté dieťa, a preto akcentuje, že najlepší záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí (čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa). V kontexte uvedeného ústavný súd zohľadnil, že vo veci maloletej nejde o prvé konanie o výkon rozhodnutia, ktorý bol podaný pre nerešpektovanie povinností uložených vykonateľnými rozhodnutiami okresného súdu jej otcom, keď plynutie času má nepochybne nepriaznivý dopad na možnosť matky maloletej nadviazať plnohodnotný vzťah so svojou dcérou. Ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že výkon rozhodnutia vo veciach maloletých má byť naplnením súdnej ochrany poskytovanej v základnom konaní. Ide v zásade o pokračovanie v ochrane maloletého v prípade, ak nedôjde k vykonávaniu práv a povinností (teda rozhodnutia) tak, ako to určil súd. Mnohé osobitosti zo základného konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých sa pritom prejavujú aj vo vykonávacom konaní. Postup súdu po základnom konaní nadväzuje na jeho predchádzajúce poznatky o prejedávanej veci či účastníkoch konania. Ústavný súd už nálezom č. k. IV. ÚS 658/2020 z 23. februára 2021 vyslovil porušenie základného práva sťažovateľiek na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní o výkon rozhodnutia vedenom pod sp. zn. 43 Em 3/2018. Už v tomto náleze poukázal, že okresný súd má z vlastnej rozhodovacej činnosti v iných veciach ním vedených týkajúcich sa totožných účastníkov konania vedomosť o dlhodobom a pretrvávajúcom neumožnení realizácie styku sťažovateľky v 1. rade s maloletou z dôvodu obštrukcií zo strany jej otca (bod 54 predmetného nálezu, pozn.). Ústavný súd preto zohľadnil aj tieto špecifiká vzťahujúce sa na posudzovanú vec, ktorú nemohol posudzovať izolovane pri posúdení, toho či postup okresného súdu v napadnutom konaní možno považovať za promptný a efektívny, a tak realizujúci právo sťažovateľiek na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

16. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom práva na prejednanie vecí v primeranej lehote je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04).

17. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku a v čl. 12 Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“), podľa ktorých súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu (podľa Civilného sporového poriadku), resp. účastníkov konania (podľa Civilného mimosporového poriadku) a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení Civilného sporového poriadku a Civilného mimosporového poriadku so zohľadnením osobitostí jednotlivých druhov konaní tvoriacich predmet úpravy týchto poriadkov.

18. Podľa § 2 ods. 1 CMP na konania podľa tohto zákona (civilné mimosporové konania) sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak. Povinnosť súdu konať v civilnom mimosporovom konaní bez prietáhov je vyjadrená napr. aj v § 30 CMP, podľa ktorého po začatí konania postupuje súd v súčinnosti s ostatnými subjektmi konania tak, aby bola vec v čo najkratšom čase prejednaná a rozhodnutá a ďalej aj v § 31 CMP, podľa ktorého súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní.

19. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým k porušeniu práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníkov konania a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci.

20. Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že konanie o výkon rozhodnutia vo veciach starostlivosti o maloletých tvorí štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov. Zároveň však možno konštatovať, že napadnuté konanie je skutkovo náročnejšie, a to s ohľadom na jeho konkrétne okolnosti, a to potrebu zabezpečiť výkon rozhodnutia okresného súdu na území Ruskej federácie a s tým súvisiacu realizáciu prekladu potrebných dokumentov do ruského jazyka, čo však nezabavuje okresný súd povinnosti svojím postupom zabezpečiť realizáciu práv účastníkov konania na prejednanie ich veci v primeranej lehote.

21. Súčasťou prvého kritéria je aj povaha (predmet) prerokúvanej veci. Medzi tie veci pri posudzovaní dĺžky konania, u ktorých sa zohľadňuje aj predmet konania, judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) zaradila aj vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, takže konaniu o nich majú príslušné súdne orgány venovať „mimoriadnu starostlivosť, nakoľko akékoľvek procesné omeškanie v takejto veci môže mať za následok *de facto* rozhodnutie o otázke predloženej súdu“ (k tomu pozri rozsudok ESLP z 8. 7. 1987, H. proti Spojenému kráľovstvu, § 85). V rámci tejto požiadavky sa potom podstatne mení aj pohľad na posúdenie prietáhov v predmetnej veci vo vzťahu k právu sťažovateľiek na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vzhľadom na uvedené ústavný súd aj v tomto prípade osobitne pri svojom rozhodovaní zohľadnil predmet a účel napadnutého konania (t. j. opätovné spojenie rodiča a dieťaťa a obnovenie ich vzájomných vzťahov), ako aj povahu a rozsah ujmy, ktorá na ich vzájomných vzťahoch vzniká v dôsledku neprejednaní ich veci v primeranej lehote v konaní o výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí.

22. V konaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie práva na prejednanie veci v primeranej lehote ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na prietáhoch konania podieľa osoba, ktorá podala ústavnú sťažnosť vo veci porušenia jej práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vo vzťahu k správaniu sťažovateľiek ústavný súd konštatuje, že nezistil také ich správanie ako účastníčok napadnutého konania, ktoré by prispelo k zbytočným prietáhom. Práve naopak, sťažovateľka v 1. rade vyvinula procesnú aktivitu na odstránenie vznikajúcich prietáhov v napadnutom konaní, keď opakovane urgovala okresný súd so žiadosťou o rýchle konanie vo veci.

23. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní. Vychádzal pritom zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej zbytočné prietáhy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (m. m. II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08). Za neefektívnu činnosť, ktorá môže zapríčiniť porušenie práva na prejednanie veci v primeranej lehote, ústavný súd považuje aj nesprávnu, resp. nesústredenú činnosť všeobecného súdu (m. m. II. ÚS 33/99).

24. V tejto súvislosti ústavný súd zdôrazňuje, že pod mimoriadnou starostlivosťou, ktorú má súd venovať konaniu týkajúcemu sa rozhodovania vo veciach maloletých, nemožno rozumieť priebežné vykonávanie procesných úkonov súdom, ale osobitnú dôležitosť v tomto type konania nadobúda predovšetkým kvalitatívna stránka týchto úkonov, ktoré by mali efektívne smerovať k usporiadaniu pomerov účastníkov konania, keďže záujem dotknutých detí, na ktorý sa má v konaní v prvom rade prihliadať, je mať kontakt s oboma rodičmi, pokiaľ sú riadne výchovne spôsobilí.

25. Z priebehu napadnutého konania vyplýva, že okresný súd odo dňa doručenia návrhu na výkon rozhodnutia 12. augusta 2020 do 29. septembra 2020 napriek opakovaným urgenciám sťažovateľky v 1. rade nevykonával v napadnutom konaní žiadny úkon. Po spísaní dožiadania ministerstvu 29. septembra 2020 až uznesením z 30. septembra 2020 ustanovil pre konanie prekladateľku, ktorej uložil preložiť do ruského jazyka návrh na výkon exekučného titulu spolu s týmto exekučným titulom a doložkou právoplatnosti a vykonateľnosti a dožiadania v lehote 10 dní od doručenia uznesenia. Z následného priebehu napadnutého konania je zrejmé, že okresný súd v konaní nepostupoval efektívne a sústredene, keď po odoslaní dožiadania ministerstvu 20. novembra 2020 spolu s uskutočneným prekladom dokumentov bolo dožiadanie 15. decembra 2020 ministerstvom okresnému súdu vrátené s tým, že jednak neobsahuje všetky dokumenty výslovne požadované podľa čl. 55 ods. 3 vyhlášky ako aj s tým, že priložené dokumenty sa javia ako obyčajné kópie, čo vzhľadom na požadovaný výkon rozhodnutia môže byť zo strany príslušných orgánov Ruskej federácie namietané.

26. Vzhľadom na uvedené okresný súd uznesením č. k. 43 Em 4/2020-139 z 21. decembra 2020 opakovane uložil prekladateľke uskutočniť prekladateľský úkon spočívajúci v preklade doložky právoplatnosti a vykonateľnosti exekučného titulu (ktorú okresný súd pri prvotnom zadaní úlohy prekladateľke nezaslal, pozn.) a uložil jej predložiť zviazaný preklad originálu exekučného titulu a dožiadania. Ministerstvo listom z 29. decembra 2020 (ako reakciu na jeho list z 18. decembra 2020, pozn.) informovalo okresný súd o tom, čo podľa jeho názoru by bolo vhodné k návrhu na výkon rozhodnutia predložiť a zároveň v závere poukázalo na to, že je na posúdení konajúceho súdu, aké písomnosti budú k návrhu pripojené, keďže ministerstvu neprináleží vykladať všeobecne záväzné predpisy. V tejto súvislosti okresný súd v poradí tretím uznesením č. k. 43 Em 4/2020-197 z 1. februára 2021 uložil prekladateľke preložiť okresným súdom koncipované postúpenie veci

na rozhodnutie podľa čl. 55 ods. 1 vyhlášky a oznámenie, obe z 27. januára 2021, a uložil jej preložiť aj tam presne špecifikované elektronické doručky.

27. Ústavný súd konštatuje, že okresnému súdu trvalo pol roka, kým zabezpečil podklady potrebné na zaslanie postúpenia veci na rozhodnutie podľa čl. 55 ods. 1 vyhlášky, čo s prihliadnutím na špecifické okolnosti prípadu (pozri bod 15 tohto nálezu, pozn.) nemožno považovať za efektívny postup zabezpečujúci realizáciu práva sťažovateľiek na prejednanie ich veci v primeranej lehote. Špecifické okolnosti tejto veci odôvodňovali potrebu promptnejšieho a pružnejšieho postupu zabezpečujúceho včasnosť opatrení všeobecného súdu ako záruky celkovej efektivity posudzovaného vykonávacieho konania.

28. Z ďalšieho priebehu napadnutého konania vyplýva, že po odoslaní postúpenia veci na rozhodnutie prostredníctvom ministerstva 17. februára 2021 bol okresnému súdu 15. júla 2021 ministerstvom doručený list Ministerstva spravodlivosti Ruskej federácie, ktorého preklad bol uložený ustanovenej prekladateľke uznesením č. k. 43 Em 4/2020 z 5. augusta 2021.

29. Pokiaľ ide o obranu okresného súdu, ktorá sa týka dlhodobej personálnej poddimenzovanosti okresného súdu (k tomu pozri bod 33 tohto nálezu), túto ústavný súd nemôže akceptovať. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, podľa ktorej nie je možné prenášať technicko-organizačné problémy štátnych orgánov na účastníkov konania, čo platí o to viac, ak to má za následok porušenie ich základných práv alebo slobôd. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 127/04) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, nemôže byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v konečnom dôsledku nezbavuje štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (IV. ÚS 97/04, IV. ÚS 136/03, IV. ÚS 35/06, II. ÚS 481/2017). Aj napriek tomu, že nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania (pozri napr. I. ÚS 119/03, II. ÚS 179/2013, II. ÚS 264/2013, II. ÚS 481/2017).

30. Vychádzajúc z uvedeného a berúc do úvahy, že úplné odlúčenie dieťaťa od matky trvá už od 31. mája 2019, keď od uvedeného dňa sťažovateľka v 1. rade nevidela maloletú ani raz, takže akékoľvek ďalšie zbytočné prietahy v konaní o výkon rozhodnutia vo veci starostlivosti o maloletú môžu vo vzťahoch medzi matkou a jej dieťaťom viesť k ťažko odstrániteľnej či dokonca nezvratnej ujme, a berúc do úvahy taktiež potrebu mimoriadnej starostlivosti, ktorú by súdne orgány takýmto konaniam mali venovať, ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené právo sťažovateľiek na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

31. Vzhľadom na skutočnosť, že napadnuté konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy prikázal okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

32. Sťažovateľky v ústavnej sťažnosti žiadajú priznať primerané finančné zadostučinenie v sume 10 000 eur každej, s poukázaním na to, že stratili vieru v spravodlivosť, keďže sú na svojich právach obmedzované. Považujú za neakceptovateľné, aby si všeobecný súd v právnom štáte za také dlhé obdobie nevedel vymôcť povinnosť, ktorú sám povinnému uložil.

33. Prieťahy či nečinnosť súdu v konaní sú ústavným súdom hodnotené ako iný zásah súdu proti základným ústavne zaručeným právam (slobodám). Pritom taký zásah sám nie je výrazom (výsledkom) riadnej rozhodovacej právomoci súdu a ako taký sa vymyká obvyklému, prieskumnému či inému konaniu. Z tejto fakticity vyplýva, že porušenie práva na primerané súdne konanie nemožno dodatočne napraviť. Možno zabrániť, aby nedošlo k ďalším prieťahom (ústavným príkazom), ale už raz vzniknutý prieťah odstrániť nemožno, možno len poskytnúť za porušenie tohto práva primeranú finančnú náhradu podľa čl. 127 ods. 3 ústavy.

34. Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

35. Zohľadňujúc všetky okolnosti posudzovanej veci, priebeh napadnutého konania a osobitné okolnosti (bod 15 tohto nálezu), ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadost'učinenia v sume po 3 000 eur každej sťažovateľke (bod 3 výroku nálezu), a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľiek nevyhovel (bod 5 výroku nálezu).

III.2. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy, práva podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práv podľa čl. 6 ods. 1 (na spravodlivé súdne konanie) a čl. 8 dohovoru

36. Sťažovateľky v príčinnej súvislosti s existenciou zbytočných prieťahov v napadnutom konaní namietajú aj porušenie práva na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie, ako aj ďalších citovaných práv hmotnoprávneho charakteru. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že nezistil takú intenzitu zbytočných prieťahov v napadnutom konaní, ktorá by mala za následok zásah do práva na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie, prípadne do samotnej podstaty označených hmotných práv, a teda by mu umožnila prijať záver o porušení označených práv sťažovateľiek.

37. Ústavný súd prihliadol na to, že na jednej strane je nepochybné, že z čl. 8 dohovoru vyplýva pre vnútroštátne orgány pozitívny záväzok konať tak, aby umožnili rozvoj preukázaného a existujúceho rodinného puta a povinnosť prijať všetky vhodné opatrenia, ktoré od nich možno vzhľadom na okolnosti toho-ktorého prípadu rozumne očakávať na účel umožnenia styku rodiča s dieťaťom (pozri napr. Nuutinen proti Fínsku, rozsudok ESĽP z 27. 6. 2000, ods. 128), avšak na strane druhej vnútroštátne orgány nie sú zodpovedné za výsledok. Európsky súd pre ľudské práva uznal, že štátne orgány nie sú všemocné, najmä ak sa stretávajú s rodičmi, ktorí nie sú schopní prekonať svoju nevraživosť a nedbajú na záujmy vlastného dieťaťa (napr. Pedović proti Českej republike, rozsudok ESĽP z 18. 7. 2006). V tomto kontexte preto ústavný súd prihliadol aj na to, že okresný súd návrh na rozhodnutie podľa čl. 55 ods. 1 vyhlášky už v čase rozhodovania o tejto ústavnej sťažnosti postúpil príslušným orgánom Ruskej federácie, na území ktorej sa otec maloletej zdržiava.

38. Z týchto dôvodov ústavný súd podľa § 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde *a contrario* ústavnej sťažnosti sťažovateľiek v tejto časti nevyhovel (bod 5 výrokovej časti tohto nálezu).

V
Trovy konania

39. Ústavný súd priznal sťažovateľkám (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 719,28 eur (bod 4 výroku nálezu).

40. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu a vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Náhradu trov konania ústavný súd priznal za 3 úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie ústavnej sťažnosti a replika k vyjadreniu okresného súdu) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2020 v sume 177 eur a za rok 2021 v sume 181,17 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2020 v sume 10,62 eur a za rok 2021 v sume 10,87 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Zohľadnením § 13 ods. 2 vyhlášky, podľa ktorého sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb, celková suma náhrady trov konania spolu s 20 % DPH, ktorej platiteľom je právna zástupkyňa sťažovateľiek (§ 18 ods. 3 vyhlášky), predstavuje sumu 719,28 eur (bod 4 výroku nálezu).

41. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. augusta 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu